

**Podsumowanie wyników naboru wniosków do Programu LIFE w roku
2017 oraz naboru wniosków w roku 2018, a także dotychczasowe
i planowane działania NFOŚiGW w zakresie wsparcia wnioskodawców
LIFE**

Spis treści:

1. Streszczenie
2. Informacje ogólne
3. Wyniki naboru LIFE 2017 roku i informacja dotycząca zawartych umów
4. Nabór LIFE 2018
5. Realizacja projektów LIFE w Polsce
 - I. Projekty LIFE w Polsce
 - II. Kontrola projektów LIFE
 - III. Zamykanie projektów LIFE
6. Działalność informacyjno – szkoleniowa NFOŚiGW oraz realizacja Projektu Budowania Potencjału/Capacity Building
 - I. Działania zrealizowane w 2018 r.
 - II. Działania planowane do zrealizowania w 2019 r.

1. Streszczenie

- Niniejsza informacja stanowi wypełnienie obowiązku wynikającego z postanowień:
 - art. 6 pkt 11 *Porozumienia w sprawie wdrażania Instrumentu Finansowego LIFE+ pomiędzy Ministrem Środowiska a NFOŚiGW z dnia 05.08.2008 r. zmienionego Anekssem nr 1 z dnia 07.05.2010 r.,*
 - art. 5 pkt 1 *Porozumienia w sprawie współpracy w zakresie wsparcia wdrażania programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE, ustanowionego na lata 2014-2020 z dnia 28.02.2014 r.*
- Nabór wniosków tradycyjnych w ramach Programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE w roku 2017 zakończył się wyborem do dofinansowania przez KE pięciu polskich projektów o łącznej kwocie wsparcia KE ponad 8,14 mln EUR, współfinansowanych przez NFOŚiGW w wysokości ponad 15,20 mln PLN oraz czterech międzynarodowych gdzie polskie podmioty są współbeneficjentami. W ramach naboru 2018 r. do Komisji Europejskiej zostało złożonych w tym 38 Concept Note (I faza Podprogramu działań na rzecz Środowiska) oraz 4 pełne wnioski (Podprogram działań na rzecz klimatu). Nabór 2018 po raz pierwszy wprowadzał procedurę dwuetapową dla Podprogramu działań na rzecz Środowiska. W I fazie naboru nie ma jeszcze podziału na projekty polskie i międzynarodowe i znana jest jedynie liczba Concep Note dla polskich projektów – jest ich 38. Dla Podprogramu działań na rzecz klimatu złożono 3 projekty polskie i 1 projekt międzynarodowy.
- W oparciu o dotychczasowe nabory oraz konieczność dołożenia starań w pozyskaniu projektów z obszarów innowacyjnych, gospodarki w obiegu zamkniętym, jakości powietrza, przeciwdziałania

zmianom oraz adaptacji do zmian klimatu, Wydział musi podjąć działania, dotyczące naboru 2019, skoncentrowane na beneficjentach, którzy posiadają potencjał w zakresie rozwoju nowych technik związanych z ochroną środowiska. W celu zwiększenia efektywności pozyskania nowych podmiotów, koniecznym jest zintensyfikowanie kontaktów i współpracy z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju, Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości, Centrum Projektów Europejskich, Krajowym Punktem Kontaktowym Horyzontu 2020, Polską Izbą Gospodarczą Zaawansowanych Technologii.

- W 2018 r. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na podstawie umowy z Komisją Europejską, realizował Projekt Budowania Potencjału, który poprzez szereg działań promocyjno-szkoleniowych ma na celu lepsze wykorzystanie środków LIFE. W 2018 roku, w ramach projektu, NFOŚiGW podjął działania propagujące LIFE i wspierające wnioskodawców. Przeszkolono przedstawicieli potencjalnych podmiotów mogących złożyć wnioski, w ramach organizowanych przez Krajowy Punkt Kontaktowy konferencji, szkoleń i warsztatów. Dodatkowo pracownicy NFOŚiGW prezentowali Program LIFE na konferencjach zorganizowanych przez podmioty zewnętrzne.
- W 2018 roku Ministerstwo Rozwoju opublikowała badanie firmy Fundeko Sp. J. pt.: „*Analiza wykorzystania przez polskich beneficjentów środków w ramach programów zarządzanych centralnie przez Komisję Europejską: LIFE*”. Badaniem objęto KPK LIFE i podmioty które uzyskały dofinansowanie na projekty z Programu LIFE. W ramach badania przedstawiono rekomendacje dotyczące działań, które mogą przyczynić się do zwiększenia aktywności oraz skuteczności w aplikowaniu, polskich wnioskodawców, w programie LIFE.
- Działając w ramach Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1293/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia programu działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylające rozporządzenie (WE) nr 614/2007 Art. 30 ekspertami komitetu ds. programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE są dwaj pracownicy NFOŚiGW.

2. Informacje ogólne

Program LIFE jest jedynym instrumentem finansowym Unii Europejskiej koncentrującym się wyłącznie na współfinansowaniu projektów z dziedziny ochrony środowiska i klimatu. Zarządzany jest z poziomu Komisji Europejskiej i wdrażany od 1992 roku. Celami Programu są:

- wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska,
- realizacja polityki ochrony środowiska,
- identyfikacja i promocja nowych rozwiązań problemów związanych z ochroną środowiska.

Beneficjentem Programu może być każdy podmiot zarejestrowany na terenie Unii Europejskiej. Polska włączyła się w realizację Instrumentu Finansowego LIFE+ w 2008 r. Na podstawie zawartego porozumienia z Ministrem Środowiska (*Porozumienie w sprawie wdrażania Instrumentu Finansowego LIFE+ pomiędzy Ministrem Środowiska a NFOŚiGW z dnia 5 września 2008 r.*) NFOŚiGW przyjął funkcje Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE+ oraz instytucji współfinansującej projekty LIFE+, zapewniając dofinansowanie przedsięwzięć ze środków krajowych oraz pomoc merytoryczną w przygotowaniu wniosków.

W perspektywie 2007-2013, w ramach LIFE+ dofinansowanie Komisji Europejskiej uzyskało 65 projektów realizowanych na terenie Polski, o łącznym koszcie całkowitym ok. 620 mln zł i dofinansowaniu NFOŚiGW w formie dotacji na poziomie ponad 260 mln zł. Od naboru 2008 r., w którym NFOŚiGW włączył się we wdrażanie LIFE+, Polska pozyskała ponad 91,4% alokacji krajowej tj. 80,7/88,3 mln €.

Kontynuacją Programu w perspektywie 2014-2020 jest Program działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE ustanowiony Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 11.12.2013 r. Wdrażanie Programu podzielono na dwa okresy rozliczeniowe, w ramach których są przyjmowane tzw. Wieloletnie Programy Prac, definiujące zakres wdrażania LIFE w

danym okresie. W latach 2014-2017 obowiązywał pierwszy Wieloletni Program Prac, który został już zakończony. W dniu 12 lutego 2018 r. opublikowano drugi Wieloletni Programu Prac na lata 2018-2020.

Projekty LIFE mogą być realizowane w ramach dwóch podprogramów obejmujących stosowne obszary priorytetowe:

- podprogram na rzecz środowiska
 - ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami
 - przyroda i różnorodność biologiczna
 - zarządzanie i informacja w zakresie środowiska
- podprogram na rzecz klimatu
 - ograniczenie wpływu człowieka na klimat
 - dostosowanie się do skutków zmian klimatu
 - zarządzanie i informacja w zakresie klimatu

Ponadto Komisja Europejska, oprócz projektów tradycyjnych, dopuściła dodatkowo możliwość uzyskania dofinansowania na realizację projektów budowania potencjału oraz zintegrowanych, a także projekty pomocy technicznej (umożliwiające wsparcie dla przygotowania projektów zintegrowanych).

Korzystając z doświadczeń lat 2008 - 2013, w dniu 28.02.2014 r. podpisano *Porozumienie pomiędzy MŚ, a NFOŚiGW w sprawie współpracy w zakresie wsparcia wdrażania Programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE ustanowionego na lata 2014-2020*. Aktualnie obowiązujące Porozumienie określa, m. in. iż: „biorąc pod uwagę określony ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1323 z późn. zm.), w szczególności art. 400b ust. 1, cel działania Narodowego Funduszu oraz wynikające z art. 400q ust. 2 ustawy zalecenie prowadzenia przez Narodowy Fundusz gospodarki finansowej w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną (...)” do zadań NFOŚiGW należy: „zapewnienie możliwości ubiegania się o współfinansowanie ze środków krajowych projektów, w tym projektów zintegrowanych, które są zgodne z krajowymi dokumentami strategicznymi w obszarze ochrony środowiska i klimatu, na zasadach określonych we właściwym programie priorytetowym NFOŚiGW”. Na mocy powyższego, Beneficjenci LIFE z Polski mogą uzyskać wsparcie finansowe projektów pochodzące ze środków NFOŚiGW, a Wnioskodawcy, wsparcie Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE w zakresie przygotowywania wniosków LIFE.

3. Wyniki naboru LIFE 2017 roku i informacja dotycząca zawartych umów

Nabór wniosków o dofinansowanie w 2017 r. był czwartym w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020. Do Komisji Europejskiej przekazano 64 wnioski za pomocą generatora wniosków eProposal (w tym 41 wniosków złożonych przez polskich wnioskodawców i 23 wniosków międzynarodowych, w których polscy wnioskodawcy są współbeneficjentami), w tym 13 z zadeklarowanym wstępnie współfinansowaniem ze środków NFOŚiGW (niepotwierdzoną deklaracją współfinansowania A6, bądź informacją przekazaną dla Wnioskodawców PJB). Wnioskodawcy, którzy nie ubiegali się dotychczas o dofinansowanie ze środków NFOŚiGW, będą mogli to zrobić w ramach procedury tzw. „naboru skróconego” również po podjęciu decyzji przez KE o przyznaniu dofinansowania LIFE.

Komisja Europejska przyznała dofinansowanie 5 wnioskom z Polski, o łącznej kwocie wsparcia KE ponad 8,14 mln EUR. Zaakceptowane przez KE projekty realizują priorytety KE w obszarach: podprogramu na rzecz środowiska – przyroda i różnorodności biologiczna (3 projekty), podprogramu na rzecz klimatu – łagodzenie skutków zmiany klimatu (1 projekt), zarządzanie i informacja w zakresie klimatu (1 projekt). Jednocześnie polskie podmioty biorą też udział, jako współbeneficjenci, w 4

międzynarodowych projektach (z Włoch, Litwy, Słowenii, Hiszpanii), który uzyskały pozytywną ocenę KE w naborze LIFE 2017.

W wyniku naboru 2017 r., NFOŚiGW podpisał **8 umów o współfinansowanie ze środków NFOŚiGW** projektów LIFE (w tym 4 dla projektu międzynarodowego), w łącznej kwocie współfinansowania ok. **15,20 mln zł**. Zestawienie projektów z naboru 2017 r. dofinansowywanych przez KE i NFOŚiGW przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Zestawienie projektów z naboru 2017 r. dofinansowywanych przez KE i NFOŚiGW

Lp.	Beneficjent	Nazwa przedsięwzięcia	Obszar priorytetowy	Całkowity koszt [PLN]	Środki KE [PLN]	Środki NFOŚiGW [PLN]
1.	Województwo Świętokrzyskie - Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych w Kielcach	Renaturyzacja śródlądowej delty rzeki Nidy	przyroda i różnorodności biologiczna	23 132 247	13 879 348	6 905 647
2.	Fundacja Wspierania Ekologii "Eco for Life"	Pilotaż kompaktowego, innowacyjnego zespołu prądotwórczego „Urban Wind Power Station” napędzanego strumieniami powietrza w przestrzeni zurbanizowanej	łagodzenie skutków zmiany klimatu	5 305 737	3 183 442	1 728 726
3.	Województwo Warmińsko-Mazurskie	Czynna ochrona zagrożonych gatunków płazów i gadów na obszarach Natura 2000 w Europie	przyroda i różnorodności biologiczna	11 690 305	7 014 183	3 487 940
4.	Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne	Implementacja Krajowego Programu Ochrony Dubelta w Polsce - etap I	przyroda i różnorodności biologiczna	9 150 605	5 490 363	2 096 318
5.	ProGea 4D sp. z o.o.	Innowacyjna platforma technologiczna usprawniająca zarządzanie terenami zielonymi w celu lepszej adaptacji do zmian klimatu	dostosowanie się do skutków zmiany klimatu	1 063 944	580 189	94 601
6.	Gmina Miejska Kraków	Innowacyjna platforma technologiczna usprawniająca zarządzanie terenami zielonymi w celu lepszej adaptacji do zmian klimatu	dostosowanie się do skutków zmiany klimatu	2 741 740	973 156	340 266
7.	Instytutem Ochrony Przyrody PAN w Krakowie	Glony - Gospodarka ekologiczna ekosystemów wodnych	ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami	846 539	507 923	251 826

8.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	Glony - Gospodarka ekologiczna ekosystemów wodnych	ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami	986 735	592 041	290 448
razem				54 917 852	32 220 645	15 195 772

Program LIFE przewiduje, oprócz projektów tradycyjnych, finansowanie projektów zintegrowanych (PZ). Koncentrują się one na pełnym wdrożeniu planów i strategii dotyczących rozwiązania problemów środowiskowych w skali co najmniej regionalnej. W ramach naboru projektów zintegrowanych 2017 r., nie został złożony żaden polski wniosek. Możliwe jest też uzyskanie dofinansowania na projekt pomocy technicznej (mającego na celu przygotowanie projektów zintegrowanych).

4. Nabór LIFE 2018

NFOŚiGW ogłosił dwa nabory o współfinansowanie projektów LIFE ze środków krajowych NFOŚiGW, jeden na działania dotyczące podprogramu klimat z terminem naboru 08.05 – 24.07.2018 r. w ramach którego nie wpłynął żaden wniosek. Drugi na działania dotyczące podprogramu środowisko z terminem naboru (01.10-30.11.2018 r.) w ramach którego wpłynęły 4 wnioski o udzielenie dofinansowania. Zgodnie z zapisami programu priorytetowego wnioski o współfinansowanie poddane zostały ocenie, w oparciu o kryteria jakościowe. Dokonano również oceny zgodności zakresu przedsięwzięć z dokumentami strategicznymi, w której bezpośredni udział brało Ministerstwo Środowiska. Wnioski zostały ocenione pozytywnie, na łączną kwotę dofinansowania ze środków NFOŚiGW na poziomie 23,77 mln zł. Lista przedmiotowych wniosków stanowi załącznik nr 1. NFOŚiGW wypełnił i przekazał umieszczonym na ww. liście wnioskodawcom, formularz A6 stanowiący niepotwierdzone zobowiązanie udzielenia dofinansowania z NFOŚiGW na realizację przedsięwzięć w ramach Programu LIFE.

W roku 2018 w ramach naboru wniosków LIFE do Komisji Europejskiej wpłynęły 42 aplikacje, w tym 38 Concept Note (I faza Podprogramu działań na rzecz Środowiska) oraz 4 pełne wnioski (Podprogram działań na rzecz klimatu). Nabór 2018 po raz pierwszy wprowadzał procedurę dwuetapową dla Podprogramu działań na rzecz Środowiska. W I fazie naboru nie ma jeszcze podziału na projekty polskie i międzynarodowe i znana jest jedynie liczba Concep Note dla polskich projektów – jest ich 38. Dla Podprogramu działań na rzecz klimatu złożono 3 projekty polskie i 1 projekt międzynarodowy. Zestawienie projektów LIFE złożonych do KE w naborze 2018 w poszczególnych obszarach priorytetowych przedstawiono w Tabeli 2.

Tabela 2. Zestawienie projektów tradycyjnych złożonych do KE w ramach naboru 2018 w rozbiciu na poszczególne podprogramy

Nr	Podprogram/Obszar priorytetowy	Polska	Międzynarodowe	Razem 2018
ŚRODOWISKO				
1.1	Ochrona środowiska	7	0	7
1.2	Ochrona Przyrody i Różnorodność biologiczna	9	0	9
1.3	Informacja i Zarządzanie w zakresie środowiska	22	0	22
KLIMAT				
2.1	Mitygacja	2	0	2
2.2	Adaptacja	0	0	0
2.3	Informacja i Zarządzanie w zakresie klimatu	1	1	2
razem		41	1	42

5. Realizacja projektów LIFE w Polsce

I. Projekty LIFE w Polsce

Od roku 2008, kiedy NFOŚiGW włączył się w realizację Programu LIFE w Polsce jako instytucja współfinansująca, podpisano 99 umów o dofinansowanie w formie dotacji oraz 15 umów dofinansowania w formie pożyczki na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięcia oraz 1 umowę dofinansowania w formie pożyczki na wkład własny beneficjenta. Większość projektów współfinansowanych przez NFOŚiGW (72) to przedsięwzięcia krajowe - realizowane przez polskich beneficjentów na terenie naszego kraju. Polskie podmioty brały także udział w realizacji projektów międzynarodowych (7 przedsięwzięć, 11 umów), koordynowanych przez podmioty ze Szwecji, Hiszpanii, Niemiec oraz Włoch. Zestawienie wszystkich umów o współfinansowanie projektów LIFE stanowi załącznik 2. Strukturę realizowanych umów oraz dane finansowe przedstawia tabela nr 3.

Tabela 3. Zestawienie umów o współfinansowanie zawartych przez NFOŚiGW od 2008 r. (dla środków KE przyjęto kurs przeliczeniowy 4,24 PLN/EUR)

Instrument Finansowy LIFE+ (perspektywa 2007-2013)					
rodzaj umowy	liczba umów	zakres tematyczny	całkowity koszt [PLN]	kwota dofinansowania ze środków KE [PLN]	kwota dofinansowania ze środków NFOŚiGW [PLN]
dotacje	38	Przyroda i różnorodność biologiczna	429 686 755	242 695 887	179 263 322
	18	Ochrona środowiska i zarządzanie zasobami	121 284 857	59 211 278	49 941 763
	10	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	67 545 757	35 150 016	29 937 379
pożyczki	10	Przyroda i różnorodność biologiczna	8 383 751	-	8 383 751
	2	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	1 091 956	-	1 091 956
	3	Ochrona środowiska i zarządzanie zasobami	2 727 765	-	2 727 765
Program LIFE (perspektywa 2014-2020)					
dotacje	5	Przyroda i różnorodność biologiczna	68 644 768	41 271 130	19 740 796
	3	Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami	20 340 438	12 253 680	3 276 110
	3	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	7 061 910	4 218 957	2 209 474
	3	Dostosowanie się do skutków zmian klimatu	28 112 343	14 009 015	6 929 172
	1	Łagodzenie skutków zmiany klimatu	5 305 737	3 193 610	1 728 726
	2	Zarządzanie i informacja w zakresie klimatu	16 578 601	9 804 190	3 934 297

pożyczki	1	Ochrona środowiska i zarządzanie zasobami	18 495 596	-	18 495 596
razem	99		792 532 469	421 807 763	327 660 107

II. Kontrola projektów LIFE

Zgodnie z regulacjami NFOŚiGW, każda umowa o współfinansowanie projektu LIFE+/LIFE musi zostać przynajmniej jednokrotnie skontrolowana w okresie realizacji przedsięwzięcia. W 2018 roku kontroli poddano łącznie 21 umów. Tabela nr 4 przedstawia zestawienie umów w których przeprowadzono kontrolę.

Tabela nr 4A. Zestawienie umów kontrolowanych w trakcie realizacji

Numer umowy	Nazwa przedsięwzięcia	Beneficjent	Zalecenia pokontrolne	Realizacja zaleceń
716/2012	Czynna ochrona nizinnej populacji głuszca na terenie Borów Dolnosląskich i Puszczy Augustowskiej	Nadleśnictwo Ruszów	brak zaleceń pokontrolnych	n/d
478/2014	Dywersyfikacja i rozwój populacji żubrów w północno-zachodniej Polsce	Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze	Doprowadzić do poprawienia błędów w opisach faktur, dotyczących zapisanej nieprawidłowej wysokości kwot wydatków kwalifikowanych rozliczonych w NFOŚiGW Przesłać do NFOŚiGW kopie poprawionych dokumentów potwierdzone za zgodność z oryginałami	wykonano
781/2014	Czynna ochrona siedlisk włośniczników i udrożnienie korytarza ekologicznego zlewni rzeki Drawy w Polsce	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie	Przedstawić i uzgodnić z NFOŚiGW propozycję: - realnego terminu zakończenia realizacji Projektu, - możliwości zwiększenia finansowania elementów przedsięwzięcia ze środków NFOŚiGW w zadaniach Projektu przewidzianych do finansowania ze	wykonano

			<p>środków Komisji Europejskiej. Złożyć wniosek do Komisji Europejskiej dotyczący zmiany zakresu rzeczowego Projektu oraz zmiany terminu zakończenia realizacji Projektu. W przypadku uzyskania pozytywnej decyzji Komisji Europejskiej w sprawie ww. zmian, wystąpić do NFOŚiGW z wnioskiem o zmianę warunków umowy dotacji.</p>	
782/2014	W zgodzie z naturą - LIFE+ dla Lasów Janowskich	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie	brak zaleceń pokontrolnych	n/d
572/2014	Wdrażania Zrównoważonego Rozwoju na podstawie Odpowiedzialnej Społecznie Transformacji	WWF Polska	<p>Dokumentować czynności wykonywane w ramach projektu, w tym odbioru działań w sposób pełny, niebudzący wątpliwości co do przedmiotu, czasu i miejsca czynności oraz podawać ich związek z działaniami w projekcie. Opisywać dokumenty finansowo księgowe w sposób pełny, zgodny warunkami umowy o dofinansowanie – w szczególności z planowanym w HRF sposobem wykorzystania i wysokością środków NFOŚiGW. Dokonywać korekt dokumentów finansowo księgowych w sposób jednoznacznie wskazujący, kto i kiedy czynność tę wykonał.</p>	wykonano
552/2012	Nowa metoda rekultywacji terenów zdegradowanych w rejonie KWB Konin z zastosowaniem uprawy konopi włóknistych	Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich	Prześłać do NFOŚiGW wyjaśnienia dotyczące stwierdzonych zmian zakresu rzeczowego. Uzgodnić w NFOŚiGW zaistniałe zmiany zakresu rzeczowego.	wykonano

426/2014	Przygotowanie strategii adaptacji do zmian klimatu miasta metropolitalnego przy wykorzystaniu mapy klimatycznej i partycypacji społecznej/Preparation of a strategy of adaptation to climate change with use of city climate mapping and public participation	Instytut na rzecz Ekorozwoju	Uzyskać od monitora projektu opinię w sprawie planowanych zmian w projekcie. Przedłożyć w NFOŚiGW opinię monitora w sprawie ewentualnych zmian w projekcie oraz wniosek w sprawie zmian w projekcie wraz z zaktualizowanym HRF i uzasadnieniem. Uzyskać opinię monitora projektu odnośnie poprawności zakwalifikowania wydatków związanych z zarządzaniem projektem przez koordynatora projektu, przedłożyć informację w tej sprawie do NFOŚiGW Przekazywać do NFOŚiGW wszystkie uzyskane od KE lub innych podmiotów informacje dotyczące projektu.	wykonano
591/2014	Ochrona rzadkich ptaków strefowych w wybranych obszarach Natura 2000 na Lubelszczyźnie/Conservation of nest zone protected birds in the selected Natura 2000 sites in Lubelszczyzna region	Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne	Przedstawić do NFOŚiGW decyzję KE w sprawie zmian w projekcie oraz utraty części wyposażenia projektu. Wykonać i ustawić tablice informacyjne.	wykonano
500/2010	Ochrona siedlisk kluczowych gatunków ptaków Doliny Środkowej Wisły w warunkach intensywnej presji aglomeracji warszawskiej	Miasto Stołeczne Warszawa	Przesłać do NFOŚiGW wyjaśnienia dotyczące zmian w zakresie rzeczowym oraz w kategoriach kosztów projektu wraz z zaktualizowanym HRFem i uzasadnieniem.	wykonano
609/2012	Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy	Biebrzański Park Narodowy	brak zaleceń pokontrolnych	n/d
654/2012	Budowa niebieskiego korytarza ekologicznego wzdłuż doliny rzeki Regi i jej dopływów	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie	Przedstawić do NFOŚiGW: - informację dotyczącą zaawansowania procesu przejmowania przez PGW Wody Polskie dokumentacji Przedsięwzięcia od	wykonano

			Likwidatora ZZMiUW oraz wskazania terminu zakończenia tych czynności, - informację dotyczącą prognozy terminu otrzymania od Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego niewykorzystanych Środków Komisji Europejskiej, - plan działań związanych z zakończeniem realizacji pozostałych elementów Przedsięwzięcia w tym przepławek.	
620/2013	Ochrona podkowca małego i innych gatunków nietoperzy w południowej Polsce	Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody "pro Natura"	brak zaleceń pokontrolnych	n/d
381/2014	Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap. II	Biebrzański Park Narodowy	Przedstawić do NFOŚiGW informację dotyczącą prognozy uzyskania decyzji pozwolenia na budowę dla rozbudowy węzła urządzeń wodnych Modzelówka oraz stanie zaawansowania prac dotyczących: udrożnienia koryta rzeki Ełk, budowy przepustu niskopiętrzącego na rzece Ełk w rejonie uroczyska Dębiec, remontu drugiej zastawki na Kanale Kapickim, czynności związanych z koszeniem ręcznym i usuwaniem krzewów. Przedstawić do NFOŚiGW stanowisko Komisji Europejskiej w sprawie złożonego, wniosku o zmianę warunków umowy. W przypadku przyjęcia przez Komisję Europejską zaproponowanych w ww. wniosku zmian,	wykonano

			wystąpić do NFOŚiGW z wnioskiem o zmianę warunków umowy dotacji.	
556/2015	Proekologiczna instalacja pilotażowa do produkcji emulsji asfaltowych modyfikowanych nanostrukturami z polimerów odpadowych	FLUKAR Sp. z o.o.	brak zaleceń pokontrolnych	n/d
604/2013	Ochrona i renaturyzacja mokradeł obszaru Natura 2000 Puszcza Kampinowska	Kampinoski Park Narodowy	brak zaleceń pokontrolnych	n/d

Tabela nr 4B. Zestawienie umów kontrolowanych w trakcie trwałości

Numer umowy	Nazwa przedsięwzięcia	Beneficjent	Zalecenia pokontrolne	Realizacja zaleceń
458/2009	Ochrona muraw kserotermicznych w Polsce – teoria i praktyka	Klub Przyrodników	<p>1. Prowadzić na nw. działkach/obszarach działania ochronne tj.:</p> <p>323/1 Kąty:</p> <p>a) Wznowienie ekstensywnego wypasu wraz z wykaszaniem niedojadów.</p> <p>175/3 Zatoń Dolna:</p> <p>a) Zwiększenie obsady zwierząt przy wypasie.</p> <p>b) Wykoszenie niedojadów pozostałych z minionych sezonów wegetacyjnych.</p> <p>c) Wykoszenie zakrzaczeń, które pojawiły się po 2013 roku, a nie zostały usunięte w czasie wykaszania w czerwcu 2018 roku.</p> <p>d) Uprzątnięcie krzewów wykoszonych w czerwcu 2018 roku.</p> <p>434 Krajnik Dolny:</p> <p>a) Wznowienie wypasu lub zwiększenie obsady zwierząt.</p> <p>b) Wykoszenie zakrzaczeń, które pojawiły się w okresie trwania projektu na obszarze murawy znajdującym się w obrębie działki RSS.</p> <p>57/2 Krajnik Dolny:</p>	częściowo wykonane/do części związanej z oceną muraw zlecono pogłębioną kontrolę wiosną 2019 r.

		<p>a) Wznowienie wypasu lub zwiększenie obsady zwierząt.</p> <p>b) Wykoszenie zakrzaczeń, które pojawiły się w okresie trwania projektu na obszarze murawy znajdującym się w obrębie działki RSS.</p> <p>72/5 Krajnik Dolny:</p> <p>a) Wykoszenie niedojadów we wschodniej części działki, na której znajduje się murawa.</p> <p>b) Wykoszenie zakrzaczeń, które pojawiły się w okresie trwania projektu na obszarze murawy znajdującym się w obrębie działki RSS.</p> <p>Prześłać do NFOŚiGW informację o wykonaniu wskazanych działań ochronnych na działkach/obszarach:</p> <p>175/3 Zatoń Dolna:</p> <p>a) Wykoszenie niedojadów pozostałych z minionych sezonów wegetacyjnych.</p> <p>b) Wykoszenie zakrzaczeń, które pojawiły się po 2013 roku, a nie zostały usunięte w czasie wykaszania w czerwcu 2018 roku.</p> <p>c) Uprzątnięcie krzewów wykoszonych w czerwcu 2018 roku.</p> <p>434 Krajnik Dolny:</p> <p>a) Wykoszenie zakrzaczeń, które pojawiły się w okresie trwania projektu na obszarze murawy znajdującym się w obrębie działki RSS.</p> <p>57/2 Krajnik Dolny:</p> <p>a) Wykoszenie zakrzaczeń, które pojawiły się w okresie trwania projektu na obszarze murawy znajdującym się w obrębie działki RSS.</p> <p>72/5 Krajnik Dolny:</p> <p>a) Wykoszenie niedojadów we wschodniej części</p>	
--	--	--	--

			<p>działki, na której znajduje się murawa.</p> <p>b) Wykoszenie zakrzaceń na obszarze murawy znajdującym się w obrębie działki RSS.</p> <p>Informacja musi zawierać dokumentację fotograficzną ukazującą powierzchnie przed i po usuwaniu nalotu krzewów. Zdjęcia powinny obejmować możliwie duży obszar działki. Na każdym zdjęciu powinna być widoczna linia horyzontu oraz elementy topografii lub innych obiektów (np. budowlanych – budynki linie energetyczne etc.) umożliwiające jednoznaczne rozpoznanie miejsca ich wykonania . Należy zanotować współrzędne geograficzne oraz kierunek świata (azymut), w którym wykonano zdjęcie. Niedopuszczalne jest aby fotografie były wykonywane w warunkach uniemożliwiających jednoznaczną identyfikację miejsca ich wykonania (np. po ciemku, bez horyzontu, przy zalegającej grubej pokrywie śnieżnej etc.)</p> <p>Przesłać do NFOŚiGW informację o wykonaniu wskazanych działań ochronnych na działkach/obszarach:</p> <p>323/1 Kąty:</p> <p>a) Wznowienie ekstensywnego wypasu wraz z wykaszaniem niedojadów.</p> <p>175/3 Zatoń Dolna:</p> <p>a) Zwiększenie obsady zwierząt przy wypasie.</p> <p>434 Krajnik Dolny:</p> <p>a) Wznowienie wypasu lub zwiększenie obsady zwierząt.</p> <p>57/2 Krajnik Dolny: Wznowienie wypasu lub zwiększenie obsady zwierząt.</p> <p>Informacja musi zawierać zdjęcia fotograficzne ukazujące powierzchnie po wykoszeniu niedojadów. Na każdym zdjęciu powinna być widoczna linia</p>	
--	--	--	--	--

		<p>horyzontu oraz elementy topografii lub innych obiektów (np. budowlanych – budynki linie energetyczne etc.) umożliwiające jednoznaczne rozpoznanie miejsca ich wykonania . Należy zanotować współrzędne geograficzne oraz kierunek świata (azymut), w którym wykonano zdjęcie. Niedopuszczalne jest aby fotografie były wykonywane w warunkach uniemożliwiających jednoznaczną identyfikację miejsca ich wykonania (np. po ciemku, bez horyzontu, przy zalegającej pokrywie śnieżnej etc.)</p> <p>Sporządzić ocenę stanu zachowania siedliska obejmującą:</p> <p>1.1. Powierzchnię muraw kserotermicznych(muraw a nie wszystkich użytków) użytkowaną gospodarczo[ha] tj. bez powierzchni zajętej przez krzewy i drzewa.</p> <p>1.2. Lokalizację transektów monitoringowych (współrzędne punktu początkowego, środkowego i końcowego).</p> <p>1.3. Ocenę wskaźników struktury:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcje - Pokrycie drzew i krzewów (na transekcje) - Gatunki charakterystyczne - Gatunki inwazyjne - Ekspansywne gatunki rodzime <p>Uwaga. Przy ocenie wskaźników struktury należy stosować metodykę GIOŚ i format raportu określony w tej metodyce. Transekty należy założyć w ilości nie mniejszej niż 1 transekt na 3ha powierzchni muraw kserotermicznych.</p> <p>Przesłać do NFOŚiGW informację zawierającą plan wypasu/wykaszenia na rok 2019.</p> <p>Poinformować pisemnie właścicieli/użytkowników</p>	
--	--	---	--

			<p>działek sąsiadujących z obszarem chronionym o negatywnym wpływie na murawy kserotermiczne stosowania przez nich nieselektywnych środków zwalczających chwasty (Roundap).</p> <p>Przesłać do NFOŚiGW kopie wystanych pism do właścicieli/ użytkowników działek sąsiadującej z obszarem chronionym.</p> <p>Poprawić stan techniczny barierek/poręczy ścieżki edukacyjnej w Starym Kostrzynku.</p> <p>Przesłać do NFOŚiGW dokumentację fotograficzną potwierdzającą, poprawienie stanu technicznego barierek/poręczy ścieżki edukacyjnej w Starym Kostrzynku.</p>	
559/2009	SAMBAH - (Statyczny monitoring akustyczny morświnów bałtyckich)	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej	brak zaleceń pokontrolnych	n/d
561/2009	SAMBAH –Statyczny monitoring akustyczny morświnów bałtyckich	Uniwersytet Gdański	brak zaleceń pokontrolnych	n/d
872/2013	Wykonanie zabiegów ochrony przyrody na terenie Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 Szachownica	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach	brak zaleceń pokontrolnych	n/d
551/2012	Odnawialne źródła energii w gospodarstwach rolnych i inteligentnych sieciach	EC BREC Instytut Energetyki Odnawialnej Sp z o.o.	Przedłożyć w NFOŚiGW zaległe dokumenty dotyczące trwałości projektu zgodnie z §9 ust 3 i 4 umowy o dofinansowanie w formie dotacji i pkt 9 Warunków Szczególnych.	wykonano
335/2010	Zarządzanie siedliskiem wodniczki (<i>Acrocephalus paludicola</i>) poprzez wdrożenie zrównoważonych systemów zagospodarowania biomasy	Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków	<p>Zintensyfikować monitoring terenu ochrony wodniczki w celu ograniczenia/eliminacji nielegalnych koszeń i kradzieży biomasy z obszarów należących do OTOP.</p> <p>Przedkładać w NFOŚiGW wraz z Rocznym raportem o trwałości projektu informacje o</p>	wykonano

			nielegalnych koszeniach i kradzieżach biomasy z obszarów należących do OTOP oraz prowadzonych przez Beneficjenta działaniach w celu ograniczenia/eliminacji tego typu zdarzeń.	
--	--	--	--	--

III. Zamykanie projektów

40 projektów zostało zakończonych i rozliczonych przez KE oraz NFOŚiGW (w tym 33 umów dotacji i 7 umów pożyczek). W odniesieniu do kolejnych kilku projektów trwa procedowanie sprawozdań końcowych przedłożonych do NFOŚiGW.

Tabela 5. Zestawienie umów o współfinansowanie zamkniętych w NFOŚiGW.

Instrument Finansowy LIFE+ (perspektywa 2007-2013)				
rodzaj umowy	liczba umów	zakres tematyczny	całkowity koszt [PLN]	kwota dofinansowania ze środków NFOŚiGW [PLN]
dotacje	13	Przyroda i różnorodność biologiczna	135 009 459	47 797 477
	13	Ochrona środowiska i zarządzanie zasobami	54 214 179	21 637 790
	7	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	37 065 246	13 048 186
pożyczki	4	Przyroda i różnorodność biologiczna	5 042 579	5 042 579
	2	Ochrona środowiska i zarządzanie zasobami	1 396 200	1 396 200
	1	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	373 356	373 356
razem	40		233 101 019	89 295 588

6. Działalność informacyjno – szkoleniowa NFOŚiGW oraz realizacja Projektu Budowania Potencjału LIFE/Capacity Building

W dniu 30.12.2015 r. zawarta została pomiędzy NFOŚiGW, a Komisją Europejską Umowa nr LIFE14 CAP/PL/000011, w sprawie realizacji projekt Budowania Potencjału LIFE. Budżet projektu to 827 207 €, w tym 592 933 € dofinansowania z KE i 234 274 € wkładu własnego Narodowego Funduszu. W okresie obowiązywania Umowy, w latach 2016-2019 Narodowy Fundusz, poprzez działania promocyjno-szkoleniowe, będzie dążył do zwiększenia wykorzystania środków Programu LIFE przez polskie podmioty.

I. Działania zrealizowane w 2018 r.:

W 2018 roku pracownicy Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE wzięli udział w 15 konferencjach, szkoleniach, warsztatach, podczas których informowali o dotychczasowych osiągnięciach Programu

LIFE w Polsce oraz zachęcali potencjalnych wnioskodawców do pisania wniosków i aplikowania o środki z Programu. Do najważniejszych wydarzeń w 2018 roku należały:

Lp	data	miejsowość	Nazwa wydarzenia
1	28.02-1.03.2018	Kielce	XIX Międzynarodowe Targi Ochrony Środowiska i Gospodarki Odpadami
2	2018-03-07	Warszawa - Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju	Konferencja nt. programów zarządzanych centralnie przez Komisję Europejską
3	2018-03-16,17	Warszawa	Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. Ochrona różnorodności biologicznej w miastach
4	2018-03-28	Gdynia	Konferencja podsumowująca Projekt Energa Living LAB
5	2018-04-05	Warszawa - Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju	Konferencja nt. Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych oraz programów zarządzanych centralnie przez KE
6	2018-04-18,19	Szczawnica	Międzynarodowa konferencja naukowa kończąca projekt LIFE Natura w mozaice - ochrona gatunków i siedlisk w obszarze "Pieniny"
7	2018-06-13,14	Ustroń	Międzynarodowa konferencja podsumowująca projekt LIFE12 NAT/PL/000081
8	2018-06-18,19	Radocza	Program Konferencji inaugurującej projekt "Ochrona i badania ptaków wodno-błotnych w Dolinie Górnej Wisły"
9	2018-09-6,7	Goniądz	Program Konferencji Naukowej pt. "Wyzwania w ochronie siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy"
10	2018-09-18	Warszawa	Konferencja podsumowująca projekt LIFEcongregation.pl
11	2018-09-18	Warszawa	Seminarium z cyklu "Europejskie Przedsiębiorstwo" - Nie tylko fundusze strukturalne - instrumenty programów ramowych UE dla firm.
12	2018-10-19	Siedlce	Ogólnopolski Szczyt Gospodarczy 2018 - Siedlce
13	2018-10-23,24	Poznań	30. Międzynarodowe Targi Ochrony Środowiska POL-ECO SYSTEM
14	2018-10-26	Warszawa/Klub Bankowca	Spotkanie sieci i punktów informacyjnych UE w Polsce
15	2018-12-6,7	Jabłonowo	Konferencja podsumowująca projekt LIFE Zachodniopomorskiego Towarzystwa Przyrodniczego

W trakcie trwania naboru LIFE oraz NFOŚiGW, NFOŚiGW podjął następujące działania w celu pomocy polskim wnioskodawcom w ubieganiu się o dofinansowanie:

- organizacja Dnia Informacyjnego LIFE (z podziałem na sesje tematyczne) wraz z transmisją on-line - 25.04.2018 r.:

Kategoria uczestników	Uczestnicy obecni
Uczestnicy DI LIFE	330
W rozbiciu na sesje:	Sesja I Gospodarka o obiegu zamkniętym w projektach LIFE 113
	Sesja II LIFE dla Informacji i Zarządzania 103
	Sesja III Ochrona Przyrody na rzecz klimatu w projektach LIFE 155
Osoby uczestniczące on-line	314

- szkolenia pisania wniosków do Programu LIFE:

Lp.	Termin	Zakres szkolenia: Obszar priorytetowy LIFE	Grupa odbiorców	Liczba uczestników
1	15.05.2018	1.1. Ochrona środowiska i efektywne gosp. zasobami	Osoby zainteresowane obszarem: Ochrona środowiska i efektywne gosp. zasobami	40
2	17.05.2018	1.2. Przyroda i Różnorodność biologiczna	Osoby zainteresowane obszarem: Przyroda i Różnorodność biologiczna	43
3	18.05.2018	1.3. Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	Osoby zainteresowane obszarem: Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	71
4	20.06.2018	Podprogram działań na rzecz klimatu – 2.1,2.2,2.3	Osoby zainteresowane Podprogramem działań na rzecz klimatu	47
Razem				201

- artykuły sponsorowane:

W 2018 roku przygotowano i opublikowano cztery artykuły sponsorowane, które ukazały się w dziennikach ogólnopolskich: w Dzienniku Gazeta Prawna - 23 kwietnia i 21 maja oraz w Naszym Dzienniku 18 sierpnia oraz 15 grudnia.

Decyzja o przygotowaniu i zamieszczeniu publikacji sponsorowanych w dziennikach ogólnopolskich zaskutkowała dotarciem do ok. 66 tys. potencjalnych beneficjentów (nakład dzienny Dziennika Gazeta Prawna to 43 tys. egzemplarzy, Nasz Dziennik – ponad 23 tys. egzemplarzy dziennie). Artykuły promowały Program LIFE oraz możliwość dofinansowania projektów przez NF. Ich celem było inspirowanie potencjalnych wnioskodawców poprzez prezentowanie polskich bądź zagranicznych projektów. Zachęcały do udziału w szkoleniach dedykowanych, Dniu Informacyjnym i konsultacjach wniosków. Odsyłały też do szczegółowych informacji na polskiej stronie internetowej i stronie KE.

Publikacje w dziennikach ogólnokrajowych były ważnym elementem przygotowania potencjalnych wnioskodawców do naboru 2018, w tym do Dnia Informacyjnego LIFE 2018, co przyczyniło się do pozyskania większej liczby uczestników i miało wpływ na promowanie Programu LIFE i informacji dot. wymogów oraz możliwości finansowania projektów LIFE.

Informacja o każdej z publikacji została dodatkowo umieszczona na stronie internetowej, w zakładce aktualności.

Lp.	Tytuł gazety	Tematyka artykułu	Termin publikacji	Objętość
1	Dziennik Gazeta Prawna /dodatek „Liderzy innowacyjności”	Dzień Informacyjny LIFE 2018 – inauguracja naboru 2017, nowości w naborze.	24 kwietnia 2018	1 strona
2	Dziennik Gazeta Prawna /dodatek „Liderzy innowacyjności”	Dzień Informacyjny LIFE 2018 – inauguracja naboru 2017, nowości w naborze.	21 maja 2018	1 strona
3	Nasz Dziennik	Prezentacja Programu LIFE, co można z niego finansować, kto może z niego skorzystać.	18 sierpnia 2018	1/2 prawej strony
4	Nasz Dziennik	Prezentacja Programu LIFE, co można z niego finansować, kto może z niego skorzystać.	15 grudnia 2018	1/2 prawej strony

- konsultacje wniosków do LIFE:

Lp.	Konsultacje w formie:	Nabór 2018
1.	Spotkania w siedzibie NFOŚiGW, dokumentowane Kartą Rozmowy Konsultacyjnej	35
2.	Telefonicznie	25
3.	Kontakty e-mail	41
4.	Spotkania - konferencja	6
6.	Ankiety dotyczące zamiaru złożenia wniosku w naborze 2018 i kontakty z tym związane	172
7.	Konsultacje/udział w szkoleniu 9 stycznia 2019 r.	4
razem		283*

*biorąc pod uwagę, że nabór 2018 r. nie kończy się z końcem grudnia 2018 r., podana liczba uwzględnia również dane dotyczące stycznia 2019 r. jako okresu zamkniętego dla dokumentu przygotowanego w lutym 2019 r.

Ponadto, na bieżąco realizowane były następujące działania:

- prowadzenie strony internetowej <http://nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/srodki-zagraniczne/instrument-finansowy-life/>,
- udział w szkoleniu dla Krajowych Punktów Kontaktowych w Brukseli w marcu 2018 r.,
- tłumaczenie Wytycznych KE dla Wnioskodawców LIFE, określających wymogi, zgodnie z którymi przygotowywane są wnioski składane w naborach LIFE, a także zasady oceny wniosków LIFE – łącznie 6 dokumentów KE (ocena wniosków klimat, ocena wniosków środowisko, wytyczne zarządzanie i informacja, wytyczne klimat, wytyczne przyroda, wytyczne środowisko). Przetłumaczona została również broszura wydana przez KE „Circular economy”.
- udział w corocznej konferencji „GreenWeek” w Brukseli w maju 2018 r.,
- monitoring rozpowszechniania w mediach informacji o Programie LIFE,
- uruchomienie na stronie NFOŚiGW - formularza kojarzenia podmiotów „*Find your partner for LIFE!*”, który ma za zadanie pomóc w znalezieniu podmiotów zainteresowanych współpracą w ramach projektów LIFE,
- aktualizacja Przewodnika po dokumentach programowych LIFE,
- przygotowanie materiałów promocyjnych,
- współpraca z podmiotami zagranicznymi: delegacja z Łotwy w marcu 2018 r.
- wizyty studyjne w Holandii, Wielkiej Brytanii i Hiszpanii

II. Działania planowane do zrealizowania w 2019 r.:

- zorganizowanie Dnia Informacyjnego LIFE z transmisją on-line w terminie 17.04.2019 r.,
- udział w GreenWeek w Brukseli - konferencji dot. najlepszych praktyk oraz nowych trendów w obszarach środowiskowych objętych Programem LIFE (15-17 maj 2019 r.) pt. „Challenges and Opportunities for the Implementation of Environmental Legislation.
- szkolenia dla pracowników KPK w zakresie ewaluacji projektów, oraz oceny wniosków,
- konsultowanie ok. 50 wniosków do Programu LIFE,
- monitoring rozpowszechniania w mediach informacji o Programie LIFE,
- tłumaczenie wytycznych LIFE dla wnioskodawców, zasad oceny wniosków, zgodnie z którymi przygotowywane są wnioski składane w naborach LIFE - 6 kompletów tłumaczeń,
- uczestnictwo w konferencjach/seminariach/spotkaniach, podczas których będzie prezentowany Program LIFE,
- prowadzenie strony internetowej <http://nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/srodki-zagraniczne/instrument-finansowy-life/>,

- przygotowanie i publikacja książki „Polskie projekty LIFE”,
- przygotowanie materiałów promocyjnych,
- 3 artykuły sponsorowane,
- Przygotowanie webinarium - szkoleń e-learningowych (materiały do pobrania on-line oraz testy on-line), III kwartał 2019 r.
- organizacja 4-5 szkoleń pisania wniosków do Programu LIFE (maj/czerwiec 2019 r.)

Należy zaznaczyć, że w sposób szczególny Projekt Budowania Potencjału przewiduje w 2019 współpracę oraz promowanie projektów związanych z gospodarką w obiegu zamkniętym oraz innowacyjnością.

Załączniki:

1. Zestawienie realizowanych projektów LIFE+/LIFE (z udziałem dofinansowania KE i NFOŚiGW)

